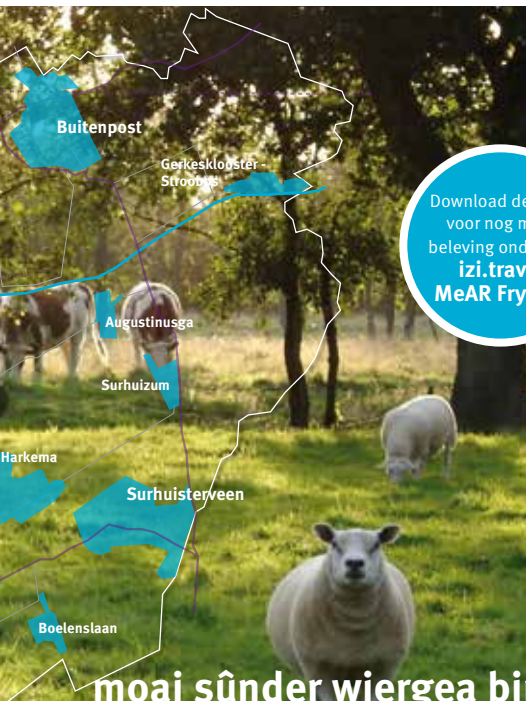

Historische fietsroutes

door Achtkarspelen

Download de apps
voor nog meer
beleving onderweg
izi.travel
MeAR Fryslân

moai sûnder wjergea binne de Wâlden

smûk skaadziend beamtegrien oeral yn it rûn

Harmen Sytstra (1817-1862)

Achtkarspelen is rijk aan cultureel erfgoed. Dit boekje bevat drie fietsroutes door Achtkarspelen langs historisch interessante objecten zoals:

rijksmonumenten

oorlogsmonumenten

kunstwerken

overig erfgoed

musea

Routes

De drie routes gaan door de volgende dorpen:

Route Noordwest

Drogeham, Kootstertille, Twijzel en Twijzelerheide: ± 33 km

Route Noordoost

Buitenpost, Gerkesklooster, Stroobos en Augustinusga: ± 32 km

Route Zuid

Surhuisterveen, Boelenslaan, Harkema en Surhuizum: ± 30 km

Start

Bij alle drie routes fietst u een rondje. Dat betekent dat u zelf kunt weten waar u start.

Beschrijving van de monumenten

In deze folder staan korte omschrijvingen van het cultureel erfgoed. U kunt uitgebreide beschrijvingen lezen op www.achtkarspelen.nl.

Horeca

Langs de routes zijn diverse horecagelegenheden te vinden.

Naast de informatie in dit boekje, is langs de routes nog meer te zien via borden en digitale fietsroutes.

Borden

Op de plattegronden in dit boekje zie je de locaties langs de route waar borden zijn geplaatst. Op de borden staat informatie over verdwenen historie in Achtkarspelen en vind je gedichten. De gedichten zijn gemaakt door (oud)-inwoners van Achtkarspelen.

Digitale fietsroutes

Via de app *izi.travel*

De fietsroutes in dit boekje kun je ook fietsen met je smartphone. De digitale fietsroutes kun je downloaden via de gratis app van *izi.travel*. Met de app krijg je op verschillende punten in de routes informatie. Je ziet foto's van de historie en je kunt gedichten beluisteren. Je hoort Friese gedichten en volksverhalen en informatie over het bijzondere landschap.

Via de app *MeAR Fryslân*

Naast de drie fietsroutes in dit boekje kun je ook een digitale route volgen door middel van *augmented reality*. Met je smartphone zie je de geschiedenis tot leven komen op de plaats waar die is ontstaan. Deze route kun je downloaden met de gratis app van *MeAR Fryslân*.

Op de plattegronden zijn de locaties van de borden en de digitale fietsroute door middel van augmented reality als volgt weergegeven:

Borden met gedichten en informatie over verdwenen historie

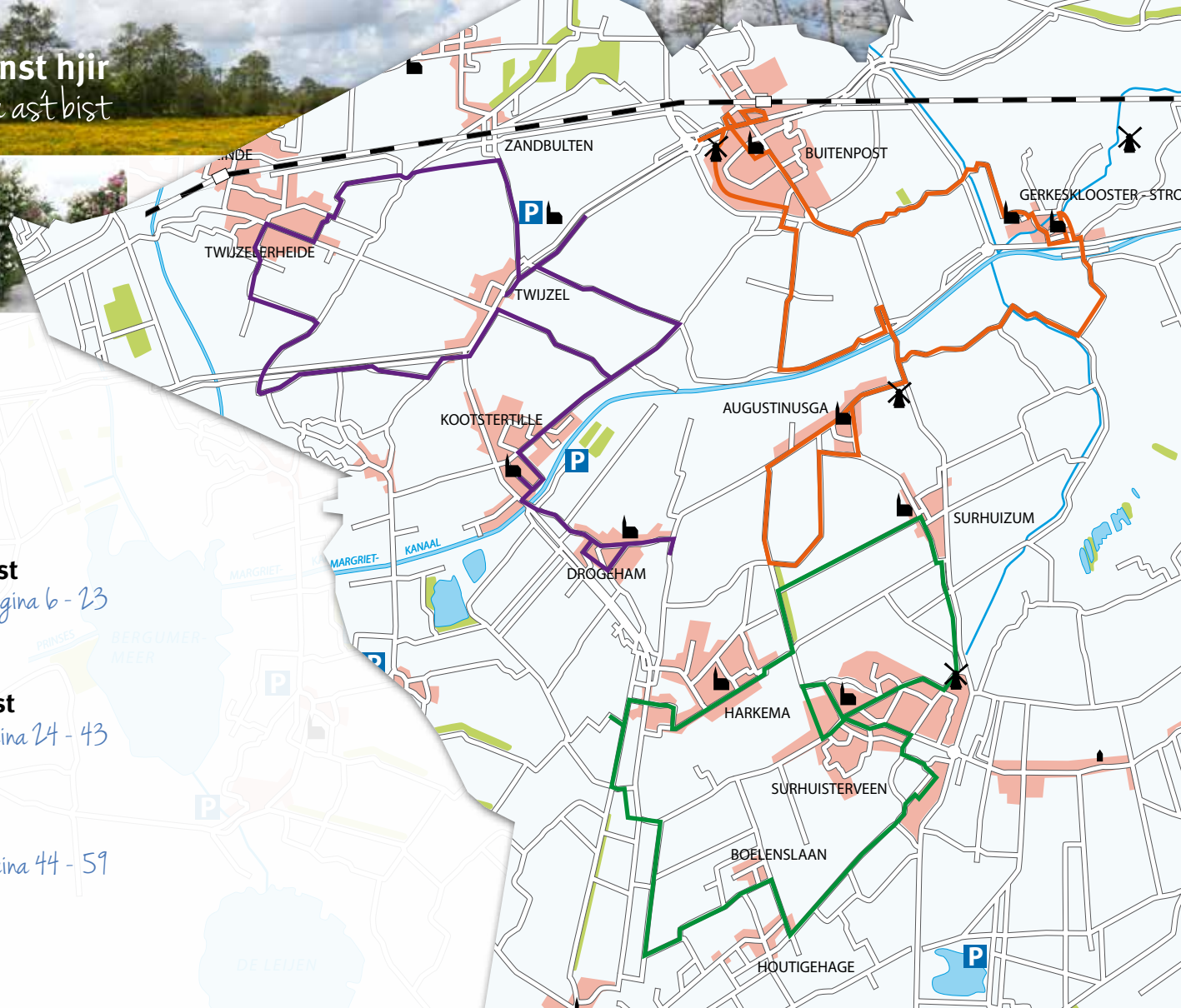
Digitale route door middel van augmented reality

In soad fytswille!

Meer informatie over de fietsroutes vind je online ↘

www.achtkarspelen.nl/fietsroutes

gjin drompels fynst hjir
meist komme by us sa ast bist

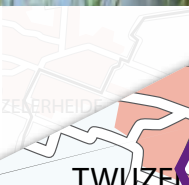

 Route Noordwest
pagina 6 - 23

 Route Noordoost
pagina 24 - 43

 Route Zuid
pagina 44 - 59

hjiir hold alles op
hjiir begûn it mystearje

Route Noordwest

rite Noordwest

Drogeham, Kootstertille, Twijzel en Twijzelerheide
±33 km

hij hold alles op

hij begûn it mystearje

'Tilster Grinzen', Ate Grypstra

Benedictuskerk, Kootstertille

Benedictuskerk, Tillebuorren 42 Kootstertille

De Benedictuskerk van Kootstertille is gebouwd in 1882.

Begraafplaats, Tillebuorren Kootstertille

De voorganger van de huidige kerk stond tot 1882 op het kerkhof.

U vervolgt de Tillebuorren en gaat bij de kruising met de Mounestrijtte rechtsaf het fietspad de Markowei op.

Brugwachterswoning, Alde Hamsterwei 2 Kootstertille

Vroeger liep het kanaal dwars door Kootstertille. Op de hoek van Markowei en Alde Hamsterwei staat de oude brugwachterswoning van rond 1900.

Einde pad linksaf. U fietst via de ventweg De Hege Dyk over de brug en komt dan op de Tillewei en vervolgens op de Buorren.

'Drogeham', Tillewei (bij plaatsnaambord) Drogeham

Het kunstwerk geeft een beeldbepalende impressie weer van Drogeham: de hervormde kerk en het huis dat er voor staat.

Bij de Tsjerke Buorren slaat u rechtsaf. Na ± 100 meter slaat u linksaf.

Arbeiderswoning, Tsjerke Buorren 8 Drogeham

Hier staat een kleine landarbeiderswoning uit de 1e helft van de 19e eeuw, het Lucas & Teikehûske.

Arbeiderswoning Lucas & Teikehûske, Drogeham

Walburgakerk en kerkhof, Tsjerke Buorren 4 Drogeham

Op de grondslagen van het vorige kerkgebouw is in 1876 een nieuwe kerk gebouwd. De bakstenen toren is uit het begin van de 13e eeuw.

Een eindje verderop staat aan de linkerkant een beeld.

'De Hamster Ko', bij Tsjerke Buorren 2 Drogeham

Volgens overlevering waren de koeien uit Drogeham en de omliggende Wouden wat lichter gebouwd dan de koeien van de klei. Daardoor ontstond de uitdrukking, als een koopman te weinig voor een koe wilde betalen: 'It is gjin Drogehamster'!

U fietst vervolgens rechtdoor de Lytse Wei langs. Tegenover de chr. geref. kerk slaat u links af, de Dykswâl in. Na het paadje voor de basisschool slaat u rechtsaf en komt u op de Ds. van Velzenstrjitte. U fietst rechtdoor en komt dan op de Master Hoeksmawei. Ga einde weg rechts naar De Delte. Aan het eind van De Delte slaat u rechtsaf en komt u op De Sânnen.

'Drogeham', De Sânnen Drogeham

Dit kunstwerk van Drogeham lijkt op het kunstwerk aan de Tillewei, maar is toch net even anders.

Aan het eind van De Sânnen, bij de driesprong, is het Generaal Spoor Plantsoen.

Generaal Spoor Plantsoen Monument, De Sânnen Drogeham

Dit monument is gemaakt als herinnering aan de oorlogsslachtoffers die gevallen zijn in de strijd in Nederlands-Indië.

Na het oversteken van de weg slaat u rechtsaf richting Harkema. Enkele meters verderop ziet u een hekwerk, waarachter het kerkhof Bouwekleaster ligt.

"It is gjin Drogehamster!"

Klokkenstoel, Drogeham

Ek al fleane gjin flinters mear oer it Bouwekleaster
 fljocht de rêst yn de drokte foarby.
 Ek al falle de beammen en ferdwine de blommen
 Wolmoed komt hjir wei
 en ik moat Wolmoed efternei.

'Wolmoed fan Bouwekleaster', Sytse van der Werf

Klokkenstoel en begraafplaats, It Kleasterbreed 3a Drogeham
 Op het kerkhof staat een in 1951 vernieuwde klokkenstoel. De klok is van 1760. Vroeger stond hier het Buweklooster.

Boerderij, It Kleasterbreed 3 Drogeham
 Deze fraaie kop-hals-rompboerderij is gebouwd in 1807. In de tuin liggen mogelijk nog restanten van de fundamenteën van het Buweklooster.

U fietst nu terug over de Sânnen.

Kunstwerk Jacob Tsjerke, De Sânnen 22 Drogeham
 In de mozaïek op de muur wordt de droom van aartsvader Jacob verbeeld. Een ladder reikte naar de hemel en de engelen klommen daarlangs op en daalden erlangs af.

Vervolgens gaat u door het centrum van Drogeham via de Tillewei, richting doorgaand verkeer fietsers, naar Kootstertille. U fietst over de brug en na de brug slaat u rechtsaf, de Markowei in. Vervolg de weg de Mounestrijtte. Een paar honderd meter verder staat links een voormalige mostermakerij.

Grutterij/Mosterdmakerij, Mounestrijtte 7 Kootstertille
 Rond 1830 was hier een grutterij. In de grutterij van Kootstertille werd later ook mosterdzaad gemalen.

Op de kruising slaat u linksaf richting Pinksterblomstrjitte. Op de hoek van de Pinksterblomstrjitte/Alde Dyk staat rechts een kunstwerk.

'Ontwikkeling', Hoek Alde Dyk/Pinksterblomstrjitte Kootstertille
 Dit kunstwerk bestaat uit twee blokken met ruimte er tussen en laat daarmee de ruimtelijke

tweedeling van het oude en nieuwe Kootstertille zien.

Op de viersprong gaat u rechtsaf richting Alde Dyk. Op een gegeven moment gaat u linksaf richting Alde Dyk (en dus niet rechtdoor richting De Oastkern).

Begraafplaats, Alde Dyk Kootstertille

Deze begraafplaats is aangelegd in 1987. In 1999 is er een klokkenstoel geplaatst.

Na verloop van tijd komt u op een viersprong en gaat u linksaf naar De Miedwei, richting Twijzel. Aan de rechterhand komt u op een gegeven moment een uitzichtpunt tegen.

De Twijzelermieden, De Miedwei Twijzel

Bij het uitzichtpunt aan de Miedwei onder Twijzel is door Staatsbosbeheer een grondwatermeter geplaatst met informatiepanelen.

Kunstwerk 'Zonder titel' (knotwilg), De Miedwei Twijzel

Een oude, dode knotwilg is uit het landschap opgenomen en gebruikt als mal voor een nieuwe, bronzen knotwilg. In de holle vorm zijn wilgentakken geplant. Het bronzen beeld vormt de drager van levende takken en schept zo de voorwaarden voor nieuwe groei, nieuw leven.

Aan het eind van de Miedwei komt u op de doorgaande weg door Twijzel uit. Hier gaat u rechtsaf de ventweg op, richting Buitenpost.

Pastorie, Tsjerkebuorren 24 Twijzel

Tegenover de kerk staat de fraaie pastorie uit 1745.

Op deze grûnwettermeter oan de Miedwei is ôf te lêzen hoe djip it grûnwetter ûnder it mearfjild stiet

dyn leedsang is lang lyn ferstomme

de wrâld is de stifte foarbij

'Simke', Sytse van der Werf

Simke Kloostermanhûs, Tsjerkebuorren 27 Twijzel

Dit huis is gebouwd in 1860 en doet tegenwoordig dienst als museum, gewijd aan de schrijfster Simke Kloosterman.

Bij het Simke Kloostermanhûs maakt u rechtsomkeert en fietst u terug naar het centrum van Twijzel; de weg gaat over in de Wedzebuorren.

Petruskerk en kerkhof, Tsjerkebuorren 15 Twijzel

De Petruskerk is in 1692 herbouwd bij een vroeg dertiende eeuwse bakstenen toren met tufsteenresten.

Liudgersteen, Tsjerkebuorren 15 Twijzel

Bij deze steen zou de zendeling Liudger in de openlucht gepredikt hebben.

Tsjerkebuorren 24, Twijzel

Bootsma's Poel, Twijzel

Boerderij, Wedzebuorren 27 Twijzel

Een fraaie kop-hals-rompboerderij uit 1818.

Boerderij, Wedzebuorren 25 Twijzel

Deze kop-hals-romp-boerderij is uit het midden van de 19e eeuw.

Boerderij, Wedzebuorren 23 Twijzel

Een kop-hals-rompboerderij uit het midden van de 19e eeuw.

Hierna maakt u rechtsomkeert en slaat u linksaf naar De Wedze, richting Kollumerzwaag. Aan de linkerkant van de Wedze ligt de begraafplaats van Twijzel.

Begraafplaats, De Wedze Twijzel

Deze begraafplaats is aangelegd rond 1920.

Een eind verder ligt aan de rechterzijde bij het laarzenpad een eindje landinwaarts de Bootsma's Poel.

Bootsma's Poel, De Wedze Twijzel

In de periode van 80.000 – 60.000 jaar voor Christus ontstonden in het gebied tussen Twijzel en Twijzelerheide pingo-ruïnes.

Op het eind van de Wedze gaat u linksaf de Sânbultsterwei op richting Veenklooster en daarna gaat u linksaf het Nij Swaddeloantsje in richting Twijzelerheide.

De Swadde, Nij Swaddeloantsje Twijzel/Twijzelerheide

Het Nij Swaddeloantsje loopt naast de Swadde. De Swadde vormt de grens tussen Achtkarspelen en Dantumadiel/Kollumerland c.a.

Aan het eind van het Nij Swaddeloantsje slaat u linksaf en komt u op het Wyldpaed-Oast. Daarna gaat u rechtsaf richting Twijzelerheide en vervolgens gaat u linksaf het paadje in richting Twijzelerheide.

*It rivierke De Swadde foarme eartiids
de grins tusken de bisdommen
Munster en Utert*

De Swadde, Twijzelerheide

Hervormde kerk Eben Haëzer, Twijzelerheide

Piebe en Hindrikje Poel, Swaddeloantsje Twijzelerheide

De Piebe en Hindrikje Poel is net als de Bootsma's Poel een pingoruïne uit de ijsstijd.

Aan het eind van het pad gaat u rechtsaf en komt u op It Heideloantsje en vervolgens slaat u linksaf en fietst u verder over de Sije Hesterstrjitte. Aan het eind van deze straat slaat u rechtsaf en komt u op de Bjirkewei. Aan de rechterkant ligt de begraafplaats van Twijzelerheide.

Klokkenstoel en begraafplaats, Bjirkewei 30a Twijzelerheide

Op de begraafplaats staat een eenvoudige klokkenstoel met een houten zadeldakje uit 1953. De begraafplaats is in 1866 aangelegd.

Op de kruising met de Ds. Zylstrawei en de Doarpsstrjitte, gaat u linksaf. Op de hoek van de Doarpsstrjitte en de Smitswei staat iets achteraf de Hervormde Kerk, dit is aan uw linkerkant.

Hervormde kerk Eben Haëzer, Smitswei 1 Twijzelerheide

Een gedenksteen geeft aan dat de kerk in 1878 is gebouwd.

Aan het eind van de Doarpsstrjitte slaat u linksaf. U komt dan op de Hiltsjemuoiswâlden. Na een tijdje gaat deze weg over in de Reapdraeijersreed. Aan het eind van de Reapdraeijersreed slaat u rechtsaf richting Jistrum en komt u op het Wyldpaed. Aan het eind van deze weg steekt u de Rijksstraatweg over naar de leswei, richting Jistrum. Na de bocht in deze weg gaat u rechtdoor het pad de Alde Harstewei langs. Dit pad komt weer op de Rijksstraatweg uit. Na huisnummer 25 slaat u rechtsaf en komt u op de Harstewei. Op een gegeven moment ziet u aan de linkerkant het Poepekrús.

It 'Poepekrús' is in yn 'e grûn útgraven krús, as oantinken oan in, nei alle gedachten Ibe ienske deaslach fan in Dútske hartsjemier. In poep is de skelhamme foar in Dútser en waard yn it ferline benammen brûkt foar reizgjende keaplju en hartsjemieren út Dútslân.

Poepekrús, Kootstertille

Transformatorgebouw, Kootstertille

(Alde) Harstewei, Harstewei Jistrum-Kootstertille

De (Alde) Harstewei was vroeger een onderdeel van de weg van Leeuwarden naar Groningen. In 1830 werd de nieuwe straatweg aangelegd.

Poepekrús, Harstewei Kootstertille

In de berm ligt als herinnering aan een vermoorde Duitse gastarbeider een met grind bedekt kruis, het zogenaamde Poepekrús.

De Harstewei komt uit op de Opperkoatsterwei. Hier gaat u linksaf. Aan het eind van de weg gaat u rechtsaf de ventweg op (richting Twijzel). Bij de rotonde Kootstermolen slaat u rechtsaf en fietst u een klein eindje richting Kootstertille.

Transformatorgebouw, De Koaten 43 bij Kootstertille

Voorheen stond hier een hoogspanningsstation dat in 1997 is afgebroken. Het karakteristieke transformatorgebouw is blijven staan.

Hierna fietst u terug en gaat u rechtsaf richting Twijzel.

Boerderij, Rykswei 4 Kootstertille

Dit is een vrij gave kop-hals-rompboerderij uit 1850.

Arbeiderswoning, Rykswei 2 Kootstertille

Een arbeiderswoning met een rietgedekte kap uit de 18e eeuw.

Boerderij, Optwizel 96 Twijzel

De boerderij met dwarsgeplaatst voorhuis is in 1898 gebouwd.

Rehobothkerk, Optwizel 35 Twijzel

Deze kerk ligt verscholen achter de huizen. De kerk is gebouwd in een zorgvuldige, expressieve trant, de zogenaamde Amsterdamse stijl.

Date, dat wie in dreamer...

de heide hie him sa makke

'De Hoara's fan Hastings', Simke Kloosterman

Boerderij, Optwizel 34 Twijzel

De boerderij bestaat uit een dwarsgeplaatst voorhuis welke via een hals gekoppeld is aan het schuurgedeelte.

'Date', Optwizel 16 Twijzel

Dit beeld herinnert aan het jongetje Date uit de eerste Fryske roman *De Hoara's fan Hastings* van Simke Kloosterman (1876-1938).

Hierna maakt u rechtsomkeert en gaat u bij huisnummer 17 linksaf het pad Optwizel in. Dit gaat over in fietspad De Njoggen Alde Mantsjes.

'Njoggen Alde Mantsjes', De Njoggen Alde Mantsjes Twijzel

Een eindje het pad op stonden (en staan nu weer) negen knotwilgen, die de Njoggen Alde Mantsjes werden genoemd.

Hierna fietst u verder over het fietspad en komt u uiteindelijk uit op de Alde Dyk. Hier gaat u rechtsaf en keert u via de Alde Dyk terug naar Kootstertille. Dan gaat u voor de rotonde linksaf en vervolgens de eerste weg links terug naar het begin, de Benedictuskerk aan de Tillebuorren.

Beeld 'Date', Twijzel

grutte grytmannen

wêr binne jimme bleaun?

start routebeschrijving

BUITENPOST

GERKESKLOOSTER-STROOBOS

TWIJZEL

AUGUSTINUSGA

SURHUIZUM

Route Noordoost

rite Noardeast

Buitenpost, Gerkesklooster, Stroobos en Augustinusga
±32 km

grutte grytmannen

wêr binne jimme bleaun?

boelens, de schepper en haersma
statebouwers en parkoanfizzers
herbranda, jeltunga, mejontsma
wêr wurdt jim rêstplak fin?

'Grytmannen', Ate Grypstra

Jeltingahuis, Stationsstraat 18 Buitenpost

De voormalige villa uit 1877 is sinds 1959 in gebruik bij de gemeente.

Woonhuis, Stationsstraat 19 Buitenpost

Een woonhuis uit 1862 waar dokter Sytze Greidanus woonde.

Woonhuis, Stationsstraat 21, Buitenpost

Een woonhuis uit 1936 van gemeentesecretaris H.J. Fernhout.

U gaat rechtsaf richting spoor.

Gedenkplaat, Stationsplein 2 Buitenpost

Op het stationsgebouw is aan de achterzijde een gedenkplaat aangebracht, waarop de naam van Folkert Smit staat, die in de 2e wereldoorlog om het leven is gebracht.

Hinne en wer werom, Stationsplein Buitenpost

Hinne en wer werom is Fries voor heen en weer terug. Het kunstwerk is een verwijzing naar de pleisterplaats die Buitenpost vroeger was voor de postwagens tussen Leeuwarden en Groningen. Deze betekenis verdween met de aanleg van de spoorlijn tussen beide provinciale hoofdsteden.

Jeltingahuis, Buitenpost

Botanische Tuin De Kruidhof, Buitenpost

U vervolgt het Stationsplein dat overgaat in de Herbrandastraat. Aan het eind van de straat gaat u rechtsaf en komt u op de Voorstraat.

Woonhuis, Voorstraat 49 Buitenpost

Het voormalige woonhuis, Nieuw-Herbranda, is rond 1910 gebouwd.

Woonhuis, Voorstraat 58 Buitenpost

Een woonhuis van architect Velding uit het laatste kwart van de 19e eeuw.

Woonhuis, Voorstraat 60 Buitenpost

Een woonhuis uit 1907 van dokter Dijkhuis.

U fietst verder over de Voorstraat en neemt de tweede afslag rechts naar de Schoolstraat. Aan het eind van deze straat komt u bij De Kruidhof.

De Kruidhof, hortus van Fryslân, Schoolstraat 29b Buitenpost

In De Kruidhof vindt u 17 verschillende thematuinen.

IJstijdenmuseum, Schoolstraat 29b Buitenpost

In het museum zijn zwerfstenen, mineralen, kristallen en fossielen te zien.

Via de Julianalaan fietst u verder naar het einde van de weg, waar u linksaf slaat.

Gebouw met de pilaren, Voorstraat 24-26 Buitenpost

Dit pand heeft tot 1892 dienst gedaan als gemeentehuis.

U fietst verder richting het centrum en slaat bij de Kerkstraat rechtsaf.

'De Brims', Buitenpost

Nijenstein, Voorstraat 30 Buitenpost

Een 'heerenhuizinge' uit 1850, dat in 1892 het gemeentehuis werd.

'De Brims', Kerkstraat bij Nijenstein Buitenpost

Brims is het Friese woord voor horzel. Het kunstwerk laat een staart van een paard zien met daarop twee brimzen (de bijnaam van de Buitenposters).

U fietst de Kerkstraat door en komt uit bij de Mariakerk.

Mariakerk en kerkhof, Oude Havenstraat 1 Buitenpost

De kerk is van 1613 en de toren stamt uit de 12e eeuw.

'Verzet tegen onrecht, draagt de beschaving'

Oude Havenstraat naast kerk, Buitenpost

Een monument ter herinnering aan de slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog. Het is ook een monument tegen onrecht in het algemeen.

Vanaf de Oude Havenstraat slaat u linksaf, richting Haersma de Withstraat. Hierna slaat u weer linksaf en fietst u door de Margrietstraat. Deze komt uit op de Beatrixstraat. Hier gaat u linksaf. Hier tegenover ligt een parkeerterrein waar achter de de huizen een oude tramremise staat.

Oude tramremise/kolenschuur, achter Kuipersweg 54 Buitenpost

De voormalige tramremise (later gebruikt als kolenschuur) van een spoorwegmaatschappij, staat achter het woonhuis aan Kuipersweg 54.

Dizze tramremise is boud yn 1867, demontearre en mei in skip ferfierd fan Ljouwert nei Buitenpost. Yn 1926 waard de remise hjir wer opboud

Brug, Monnikeweg Gerkesklooster

Hervormde kerk, Gerkesklooster

op in fluitsjende moarn
yn de noardlike wâlden
dompelje wy ús hollen
ûnder yn de stream
fan wetterloft

'Op in fluitsjende moarn', Ate Grypstra

Aan het eind van de Beatrixstraat slaat u rechtsaf en komt u op de Kuipersweg. Een eindje verderop ligt aan de linkerkant een begraafplaats.

Begraafplaats, Kuipersweg t.o. 74 Buitenpost

Op de begraafplaats staat een opvallend baarhuisje in Amsterdamse Stijl.

U fietst verder richting Gerkesklooster door Lytsepost. U steekt de rotonde over en gaat direct hierna linksaf en steekt de weg over, u fietst verder over de ventweg, de Dijkhuisterweg. De weg gaat over in Dykhuzen. Aan het eind van deze weg steekt u de Trekweg en de Trekvaart over naar de Monnikeweg.

Brug, Monnikeweg Gerkesklooster

Dit karakteristieke bruggetje over de Trekvaart is gebouwd in 1896. In 2018 is de brug vernieuwd en in oude stijl hersteld.

U fietst verder over de Monnikeweg en komt uit bij De Poorthoek in Gerkesklooster.

Hervormde kerk en kerkhof, De Poorthoek 1a Gerkesklooster

De hervormde kerk is gevestigd in het voormalige brouwhuis uit 1542 van het Gerkesklooster.

Na De Poorthoek fietst u over de Kerkeboeren en Hoogstraten.

Voormalige hervormde pastorie, Hoogstraten 2 Gerkesklooster

Deze voormalige hervormde pastorie is gebouwd in 1872.

Voormalige gereformeerde pastorie, Hoogstraten 1 Gerkesklooster

Deze opvallende, voormalige gereformeerde pastorie is van 1918.

Aan het einde van Hoogstraten slaat u linksaf.

'De Tweeling', Gerkesklooster

Understeande poldermûne of saneamde
'Amerikaanse windmotor' leit oan de Lauwers.
De mûne bemealde as ienichste de hiele pof-
der yn it iepen greidelânskip fan it eardere
wetterskip 'De Twee Provinciën'.

Poldermolen/windmotor, Gerkesklooster

Gereformeerde kerk, Friese Streek 7 Gerkesklooster
De gereformeerde kerk is gebouwd in 1926.

Naast de gereformeerde kerk slaat u linksaf het pad Dikholt in.

'De Tweeling', Wigarathorp/Wibrandstraat Gerkesklooster
Dit monument, waar een tweeling op staat, geeft een
impressie van de historie van de tweelingdorpen
Gerkesklooster en Stroobos.

*De straat Dikholt gaat over in de Wibrandstraat. Aan het eind
van de straat slaat u rechtsaf en komt u op het fietspad De
Lege Finne. In de bocht van dit pad ziet u de poldermolen
staan. Eventueel kunt u door de landerijen een voettocht naar
deze molen maken.*

Poldermolen/windmotor, nabij Sarabos 13 Gerkesklooster
Deze Amerikaanse windmotor had vroeger de functie van
poldermolen.

*Aan het eind van De Lege Finne slaat u rechtsaf en komt u op
Sarabos. Deze straat komt op Het Breed uit. Deze weg steekt u
over.*

Gedenkteken, Het Breed Stroobos
Ter herinnering aan de vereniging van het Friese en Groningse
Stroobos werd een gedenkteken geplaatst op de plek waar
vroeger de grens lag.

*Hierna fietst u verder op de Miedweg. Op een gegeven
moment komt u bij een driesprong en slaat u rechtsaf, richting
Oude Vaart. Op de volgende driesprong houdt u rechts aan
richting Augustinusga en komt u op de Heawei. Aan het eind
van de Heawei slaat u linksaf. Daarna slaat u rechtsaf, richting
Augustinusga.*

Tjasker, Augustinusga

Tjasker, It Oast 1b Augustinusga

Deze voormalige poldermolen is een zogenaamde boktjasker.

U fietst verder richting Augustinusga.

Villa, Geawei 1 Augustinusga

Dit kantoor en woonhuis van notaris Landmeter is gebouwd in 1850.

Timmerschuur, Geawei 2o Augustinusga

De schuur was ingericht als wagenmakerij en kuiperij. Onder het overstek werd de houtvoorraad bewaard.

Augustinikerk en kerkhof, Geawei 15 Augustinusga

Deze kerk is in het begin van de 14e eeuw gebouwd.

Villa, Geawei 24 Augustinusga

Een mooie villa die gebouwd is in 1924.

Wapen van Achtkarspelen, Abrahamsplein Augustinusga

Deze steen zat vroeger in de gevel van de dorpskerk. Op de steen staat: Aen Gods zegen: ist al gelegen, door gunst van heeren kan de cans verkeerren.

U fietst verder door het centrum van Augustinusga.

Begraafplaats, It West Augustinusga

Deze begraafplaats is in de vijftiger jaren van de vorige eeuw aangelegd.

*Disse gevelstien (17de ieu) is it ienichste dat oerbleaun
is fan it 'jochthûs' fan Achtkarspelen*

Timmerschuur, Augustinusga

Oude zuivelfabriek en Fabrieksvaart, It West 19 Augustinusga

De fabriek werd opgericht in 1899. De Fabrieksvaart tegenover de fabriek is gegraven voor het aanleveren van de melk via de melkboot.

Op de driesprong slaat u linksaf en komt op de Turfloane, richting Harkema en Surhuisterveen.

Sluis en Café Reaskuorre, Reaskuorre 13 Augustinusga

In deze voormalige sluiswachterswoning zat vroeger een café en een winkeltje. Tegenover de woning lag een sluis.

Net voor het café slaat u linksaf en komt u op Reaskuorre. De weg gaat over in de Legeloane. Nog voor het einde van de Legeloane staat aan de linkerkant een boerderijtje.

Boerderij, Legeloane 6 Augustinusga

Dit is een boerderijtje van het kop-romptype uit de 2e helft van de 18e eeuw.

U slaat rechtsaf en komt op de Efterwei. Daarna slaat u linksaf en komt u op de Skoalikkers.

Villa De Woudenhof, Skoalikkers 25 Augustinusga

Het woonhuis en kantoor van notaris Harterink is in 1915 gebouwd.

Boerderij, Skoalikkers 19 Augustinusga

Deze boerderij is gebouwd in 1850.

Aan het eind van de Skoalikkers slaat u rechtsaf en verlaat u Augustinusga. Op het eind slaat u linksaf, richting Buitenpost. Bij Blauwverlaat fietst u over de brug. Na de brug staat aan de rechterkant een oorlogsmonument.

Rohel, Augustinusga

twa kear yn 'e wike
 draaf ik nei reahel
 om te fjochtsjen tsjin myn duvels
 de striid is fûl en fel
 djip fan binnen wit ik
 dit witten makket kjel

'Reahel', Ate Grypstra

'Frijdom wie de heechste wet'

Brêgeloane/Izermieden, Augustinusga

In 1956 werd een monument onthuld ter nagedachtenis aan de oorlog.

Op het fietspad aan de linkerkant van de weg slaat u linksaf, richting Blauforlaet.

Blauwverlaat, Blauforlaet Augustinusga

Bij Blauwverlaat lag vroeger een verlaat of schutsluis in het kanaal, die waarschijnlijk blauw geveerd was. In 1797 is dit verlaat opgeruimd.

U fietst langs het kanaal en gaat bij de weg linksaf verder.

Rohelstermieden, Rohelsterweg Augustinusga/Buitenpost

In deze omgeving liggen veel petgaten, die vroeger door de turfwinning zijn ontstaan. In dit gebied lag bij de Tjoele het oude dorp Augustinusga.

Op de driesprong bij Rohel slaat u rechtsaf naar de Rohelsterweg. Eventueel kunt u eerst ook nog even rechtdoor fietsen door het buurtje Rohel en dan rechtsomkeert maken richting Rohelsterweg.

Rohel, Reahel Augustinusga

Rohel is ontstaan rondom een scheepshelling met de naam Rode Helling.

Aan het eind van de Rohelsterweg slaat u linksaf en komt u op de Oude Dijk en fietst u verder (na het bruggetje) richting Buitenpost langs de Buitenpostervaart. Vervolgens fietst u onder de rondweg door. Direct nadat u onder de rondweg bent door gefietst slaat u linksaf. Via knooppuntbordjes 98 volgt u een pad dat zuidwestelijk, parallel aan de rondweg,

gjin drompels fynst hjir

meist komme by ús sa ast bist

'Gjin kennis fereaske', Ate Grypstra

om Buitenpost heen gaat. Sla na het bruggetje linksaf. Een eindje verderop ligt naast het pad een sloot. Bijna aan het eind van het pad, bij een vijver met bankje en vlonder, slaat u rechtsaf en blijft u langs de sloot fietsen. Links aanhouden, dan komt u bij de molen langs.

Molen De Mûnts, West 1a Buitenpost

Deze voormalige poldermolen is een zogenaamde monniksmolen.

Volg het pad, steeds links aanhouden. Aan het eind van het pad slaat u links af en komt u op het Freulepad. Aan het eind van het Freulepad slaat u linksaf en komt u op het West.

Marechausseekazerne, West 22 – 28 Buitenpost

De kazerne van de marechaussee met paardenstallen is gebouwd in 1927.

U fietst terug langs de ventweg richting centrum Buitenpost.

Boerderij Haersmastate, West 2 Buitenpost

De boerderij Haersma State staat op een omgracht terrein. Het is een stelpboerderij met onderkelderd woongedeelte.

Van Haersma de Withpark, Voorstraat/Parklaan Buitenpost

Het Van Haersma de Withpark is een overblijfsel van Haersmastate, een herenhuis dat in 1911 op afbraak is verkocht.

U fiets verder over de Voorstraat richting het centrum en slaat bij de Stationsstraat links af en komt terug bij het Jeltingahuis.

Molen De Mûnts, Buitenpost

do bist it gea fan griene tinten
en fan lytse kampkes lân

Route Zuid

route Zuid

Surhuisterveen, Boelenslaan, Harkema en Surhuizum
±30 km

N358

do bist it gea fan griene tinten

en fan lytse kampkes lân

'De Wâlden', Sytse van der Werf

Toren, Torenplein 1a Surhuisterveen

De alleenstaande klokkentoren is gebouwd in 1934. Aan de zuidzijde zit een gedenksteen ter herinnering aan de oorlogsslachtoffers.

Ga voor de toren linksaf.

Dorpskerk en kerkhof, Gedempte Vaart 8 Surhuisterveen

De kerk werd in 1685 gebouwd. Op diverse grafstenen op het kerkhof staan gedichten vermeld.

Hierna slaat u rechtsaf richting Vierhuisterweg. Na een tijdje ziet u rechts de begraafplaats.

Begraafplaats met baarhuisje, Vierhuisterweg Surhuisterveen

De begraafplaats is in 1908 aangelegd. Het opmerkelijke baarhuisje heeft de status van monument.

U fietst verder de Vierhuisterweg over en gaat dan over de fietsbrug. Rechts van de brug stond de boerderij van de evangelist Warmolts.

Ds. Warmoltshiem, Feartswâl 1 Harkema

Hier woonde vroeger de boer-evangelist Lambertus Warmolts die veel voor Harkema heeft betekend en de eerste kerk heeft gesticht. Voor het huis staat de boom 'de twaalf apostelen'.

U fietst langs de Surhuisterveenstervaart terug naar

Begraafplaats met baarhuisje, Surhuisterveen

Beeld 'De liger fan't Fean' van Jan Hepkes Wouda, Surhuisterveen

Surhuisterveen. Aan het eind van het pad slaat u linksaf richting centrum. Aan de rechterhand staat de doopsgezinde kerk.

Pastorie met consistorie, Gedempte Vaart 25-27 Surhuisterveen
De voormalige pastorie is gebouwd in 1865.

Doopsgezinde Kerk, Gedempte Vaart 23 Surhuisterveen
In 1570 kwamen de eerste doopsgezinden in Surhuisterveen. Het huidige kerkgebouw is van 1804.

U fietst verder en gaat bij het Torenplein rechtsaf richting de Jan Binneslaan. Aan de linkerkant staat het voormalig bankgebouw.

'De liger fan't Fean', Jan Binneslaan 9 Surhuisterveen
Naast dit gebouw staat een beeld van Jan Hepkes Wouda die de 'liger fan't Fean' werd genoemd, omdat hij altijd sterke verhalen vertelde.

U fietst verder en ziet dan de aan de rechterkant het Ot en Sienmuseum.

Museumboerderij Ot en Sien, Jan Binneslaan 84 Surhuisterveen
Het Ot en Sienmuseum gaat terug in de tijd naar 1900. In het museum is een winkeltje, een schooltje en een dokterspraktijk uit de tijd van toen.

Na de Jan Binneslaan komt u op de Groningerstraat.

Woningen, Groningerstraat 74-88 Surhuisterveen
De woonhuizen maken deel uit van een reeks van acht identieke woningen. Het complex is in 1935 gerealiseerd door K. Kuipers.

Na de Avek-fabriek slaat u rechtsaf richting Warreboslaan. Na ongeveer 150 meter gaat u linksaf naar De Ketting. U houdt links aan over het zandpad en steekt dan de weg over om het zandpad te vervolgen. U ziet halverwege dit pad aan de linkerkant de

Voormalige kerk en kerkhof, Boelenslaan

grenspaal. Deze markeert de scheiding tussen Groningen en Friesland en is ook het punt waar ongeveer het riviertje de Lauwers begon. Aan het eind gaat u rechtsaf de Zoom op. U volgt deze en gaat mee rechtsom met de bocht. Bij de kruising met de Rooilijn, gaat u linksaf het fietspad op. Deze komt uit op de Warreboslaan, waar u linksaf gaat. Deze weg gaat over in De Trije Roeden. Aan het eind van De Trije Roeden slaat u rechtsaf richting Boelenswei. Aan de linkerkant ziet u op een gegeven moment de voormalige hervormde kerk staan.

Voormalige kerk en kerkhof, Boelenswei 86 Boelenslaan

De kerk werd gebouwd in 1852. Tegenwoordig doet het kerkgebouw dienst als aula. Aan de voorzijde is een herdenkingsplaat aangebracht, waar de namen op staan van hen, die tijdens de Tweede Wereldoorlog omgekomen zijn.

Voormalig Volksgebouw, Boelenswei 93 Boelenslaan

In 1933 werd op initiatief van D. Pultrum een (socialistisch) Volksgebouw gebouwd. In 2006 is het gebouw verkocht en werd het een woning.

Bij de Spekloane slaat u linksaf. Aan het eind van de Spekloane slaat u rechtsaf en komt u op De Fjouwer Roeden. Deze gaat over in een onverharde weg. Aan het eind van De Fjouwer Roeden slaat u linksaf en komt u op de Blauhústerwei. Bij de rotonde steekt u twee wegen over (It Jachtfjild en de Langewyk) en slaat dan rechtsaf naar de Seadwei, richting Harkema. Na ongeveer 100 meter houdt u in de bocht links aan. Na weer zo'n 100 meter slaat u rechtsaf en komt u op een zandpad, de Mûntsegroppe.

Dizze acht gelikense middenstânswenten yn Surhústerfean waarden yn 1935 yn 'Interbellum-architectuur' boud nei ûntwerp fan K. Kuipers

Betonwei 30, Harkema

Mûntsegroppe, Harkema

Spoekriders ride
 no efter de Mûntsegroppe
 en de klokhuisklokken roppe
 in liet fan fertriet.
 It liket ferlern
 in hiel fier ferline
 mar ik sil har wer fine
 ik sil har wer sjen.

'Wolmoed fan Bouwekleaster', Sytse van der Werf

Coulissenlandschap

Achtkarspelen heeft een zogenoemd coulissenlandschap. Het landschap wordt bepaald door een grote hoeveelheid lijnvormige beplantingen in de vorm van houtwallen en elzensingels die evenwijdig aan elkaar liggen.

Zandpad Mûntsegroppe, Mûntsegroppe Harkema

De Mûntsegroppe was van oorsprong een greppel die de grens tussen het veen van Eastermar/Wytfean en het veen van Buweklooster aan gaf.

Themapark De Spitkeet, De Dunen 3 Harkema

Het Openluchtmuseum en Themapark De Spitkeet geeft een beeld van het armoedige leven op de heide in vroeger tijden.

Arbeiderswoning, Betonwei 30 Harkema

Een van de woningen op het Themapark is de arbeiderswoning die tot het zogenaamde krimpjestyle behoort.

U gaat nu linksaf het fietspad 'Skeanpaad' op.

Foar de duvel net bang, Skeanpaad Harkema

In dit kunstwerk komen natuur en volksverhalen samen. Ruerd van der Veen stond bekend om zijn grove taal. Op een dag liet hij zich ontvallen dat hij voor de duvel niet bang was. Onderweg naar huis op het Skeanpaad versperde een vrouw hem de weg. Ze wist van geen wijken. Toen Ruerd haar wilde oppakken, pakte zij hem en gooide hem over de bomen: de enige getuigen van dit verhaal.

U fietst vanaf hier weer terug en bij de Mûntsegroppe gaat u linksaf.

Arbeiderswoning, Mûntsegroppe 14 Harkema

De woning aan de Mûntsegroppe 14 is het meest gaaf bewaard

gebleven voorbeeld van de vier resterende woningen van dit type.

Heideveld, Mûntsegroppe tegenover 14 Harkema

Aan de Mûntsegroppe ligt het laatste stukje heide van Harkema.

Na het heideveld slaat u bij het zandpad De Bulten rechtsaf. Aan het eind van de Bulten slaat u weer rechtsaf en komt op een fietspad dat langs de doorgaande weg loopt. Na ongeveer 100 meter slaat u rechtsaf en daarna nogmaals rechtsaf en fietst u door de tunnel 'De Malle Moune'. U komt nu op De Bosk. Aan het eind van De Bosk in een bocht slaat u linksaf een klinkerweg in en komt u op de Nijewei. Aan het eind van de Nijewei komt u op een viersprong en slaat u linksaf en komt u op De Wide Pet. Aan de linkerhand, bij de driesprong staat bij de begraafplaats een oorlogsmonument.

Oorlogsmonument, bij Reitsmastrjitte 1a Harkema

Op het monument uit 1997 zijn de namen van acht gesneuvelden uit Harkema aangebracht.

Begraafplaats en baarhuisje, Reitsmastrjitte 1a Harkema

Deze begraafplaats is in 1920 geopend en kwam in de plaats van de armenbegraafplaats aan de Betonwei, waar nu de Spitkeet staat.

U slaat nu de weg tegenover de begraafplaats in, de Warmoltsstrjitte. Bij het ouderencomplex aan de rechterhand staat een kunstwerk.

'Mollenvanger', bij Nijkamp 1 Harkema

Om aan inkomsten te komen gingen mensen uit Harkema vroeger te mollenvangen. Dit beeld is een herinnering aan deze werkzaamheden.

Om oan jild te kommen, giene minsken út De Harkema eartiids te mollefangen

'De Balkenspringer', Surhuizum

Dorpskerk en kerkhof, Surhuizum

Cornelis Egberts sprong fan balke nei balke yn 'e doarpsstjerke. Neffens it opschrift fan syn grêfstien: "Anno 1617 Cornelis Egberts voorwaer, heeft deze Kerck besprongen wanckelbaer, van de ene balk op die andere, so si noch lagen bi malkander 16 balken in getal, acht houtsvoot overal".

Verderop staat aan de linkerkant de voortgezette gereformeerde kerk.

Voortgezette gereformeerde kerk, Warmoltsstrjitte 61 Harkema

In 1883 bouwde de evangelist Lambertus Warmolts een houten kerkje. De huidige kerk is van 1913.

Helemaal aan het eind van de Warmoltsstrjitte slaat u linksaf en komt u op een zandpad, de Feartswâl, dat naast de vaart loopt. Na ongeveer 100 meter komt u bij een bruggetje over de vaart.

Buwetille (buurtschap en boerderij), Turfloane 3 Surhuizum

Vroeger lag hier een draaibrug over de vaart. Buwetille betekent de brug van Buwe (een boer die op de tegenoverstaande boerderij woonde).

U fietst verder over het fietspad. Bij het volgende bruggetje gaat u over de vaart richting Surhuizum en volgt u het fietspad, It Langpaed.

Dorpskerk en kerkhof, Doarpsstrjitte 31 Surhuizum

De kerk is van 1734. De opmerkelijke toren is gebouwd in de 14e eeuw.

Verenigingsgebouw tegenover kerk, It Langpaed 1 Surhuizum

Het gebouw uit 1929 is gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School.

Bij de kerk gaat u linksaf en daarna rechtsaf de Van Haersmastrjitte in. Aan het eind van deze straat staat aan de rechterkant een beeld.

‘De Balkenspringer’, kruising It Noard/Schuurmanwei Surhuizum

Nadat de kerk in de tachtigjarige oorlog was verwoest, is de kerk in 1614 opnieuw opgebouwd. Hierbij ging het verhaal dat Cornelis Egberts Gayckema na het leggen van de balken, van de ene balk op de andere sprong en niet weer tot stilstand kon komen, zonder het gevaar te lopen naar beneden te storten.

U fietst terug naar de Doarpsstrjitte en gaat linksaf. Deze straat gaat later over in It Súd. U steekt de weg (It Langfal) over en gaat verder op It Súd. Aan het eind van It Súd slaat u rechtsaf en komt u op Koartwâld. Hier gaat u richting Surhuisterveen.

Woning, Koartwâld 11 Surhuizum

Een herstelde woning uit 1817 onder een zadeldak tussen twee topgevels, waarop schoorstenen met borden.

Korenmolen, Koartwâld 6 Surhuisterveen

De Nôtmûne (korenmolen) werd gebouwd in 1864, nadat de molen die er voorheen stond door brand was verwoest.

U fietst via De Dellen (tegenover de molen) en door de winkelstraat (De Kolk) naar het kunstwerk ‘Geluidsboom’.

Geluidsboom, De Kolk, Surhuisterveen

De geluidsboom uit 1995 is geïnspireerd op de bomen die destijds zijn geplant in het centrum van Surhuisterveen. Het is een ontmoetingsplekje waar de 24 bronzen klokken regelmatig een lied laten horen.

U fietst verder naar de toren op het Torenplein.

moai sûnder wjergera binne de Wâlden

smûk skaadzjend beamtegrien oeral yn it lân

Harmen Sytstra (1817-1862)

